

ACC. N:R M. 7748 : 1-13

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: Ad. Kammeliy

Härad: Medelstads

Adress: Brevl. 97, Ronneby

Socken: Ronneby

Berättat av: .....

Uppteckningsår: 1941

Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Drag-ok

1-13

Etn. III: 30.

Se M. 8048 : 1-19

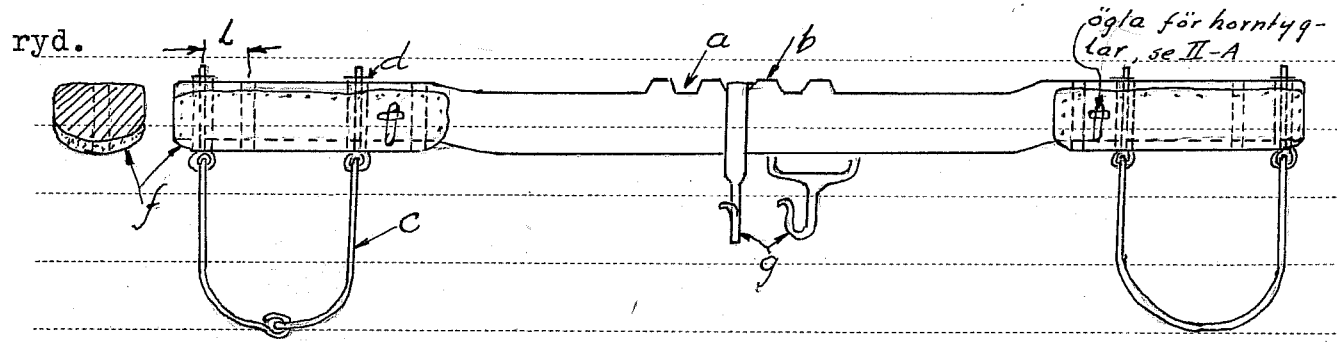
som denna bestämning och
retning är överensstämmande
med

ACC. N:R 7748 : 1.

Landskap: Bleking ..... Upptecknat av: Axel Hammelin .....
Härad: Medelsta ..... Adress: Brevl. 97, Ronneby .....
Socken: Ronneby ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: 1941 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1
Drag-ok fr Kalleberga, typ I, Adolf Petersson, förut bosatt i Verpe-
ryd.

- a/ skura el. rugga
- b/ knagg el. krusa
- c/ klang
- d/ sprint
- f/ puta
- g/ krok
- h/ hornstyglar
- i/ kringla el bagge

se skiss bl. 4

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 7748:2.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Karl Hammelin
Härad: Medelstads Adress: Bord. 97, Ronneby
Socken: Ronneby Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dragok

2

a/b/ Petersson anv. endast pluralformen "skuror" (Vilket är det vanligaste) som tyckes vara benämning på hela mittpartiet alltså både skåror och upphöjningarna mellan dem. En meddelare (Ola Petersson, Möljeryd) kallar upphöjningarna: "krusor" och säger sig ha sett sådana spikade fast i st.f. att vara utskurna ur okets tjockare mittparti. enl. samme voro järnbeslag i bruk för mer än 50 år sedan.

c/ Klangarna äro gjorda av rundjärn, den ena hel, den andra ledad, ung. vid bågans mitt medelst två öglor som gripa in i varandra.

d/ Sprintarna äro vid ena änden av utsmidda järn-bitar, vid den andra av om-böjda fönsterhakar. Petersson omtalar att han i sin ungdom (1880-talet) i Verperyd sett en anordning för klang: en rak pinne i ena hålet och en björkvidja i det andra, omböjd och knuten vid pinnen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 7748:3

Landskap:

Blekinge

Upptecknat av:

Karl Hammelin

Härad:

M. u. delat ad

Adress:

Borhol 97, Ronneby

Socken:

Ronneby

Berättat av:

Uppteckningsår:

1941

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Dragok

f/ Putorna äro gjorda av groft linnetyg, som spikats fast, och stoppning av långt gräs.

g/ I st.f. den senare tillkomna ~~KIKKIXX~~ järnkroken har s.k. tiste använts till detta ok, som saknar beslag. Kroken har slitit ganska djupa hack i träet.

h/ Horntyglarna saknas. P:n sade sig ha' anv. sådana av råhud, insmorda med olja, med baggar i samma stycke. För att förkorta el. förlänga en sådan måste man knyta upp och göra om öglan ('baggen') P:n kallade sådana råhudstylar för 'tiste'.

Kalleberga-oket har tämligen likformigt tvärsnitt vid ändarna och på mitten; verkar klumpigt, hemgjort.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 7748:4.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: Kel Stammenlin

Härad: Nordstade

Adress: Brevl. 97, Ronneby

Socken: Ronneby

Berättat av: _____

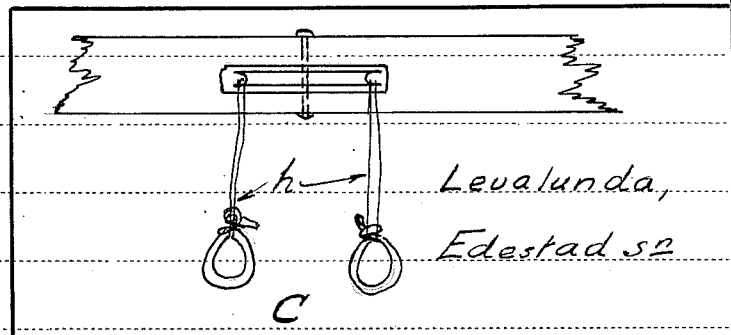
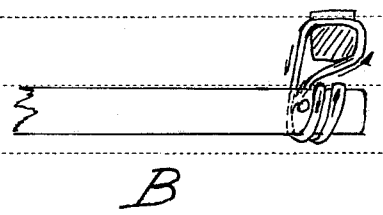
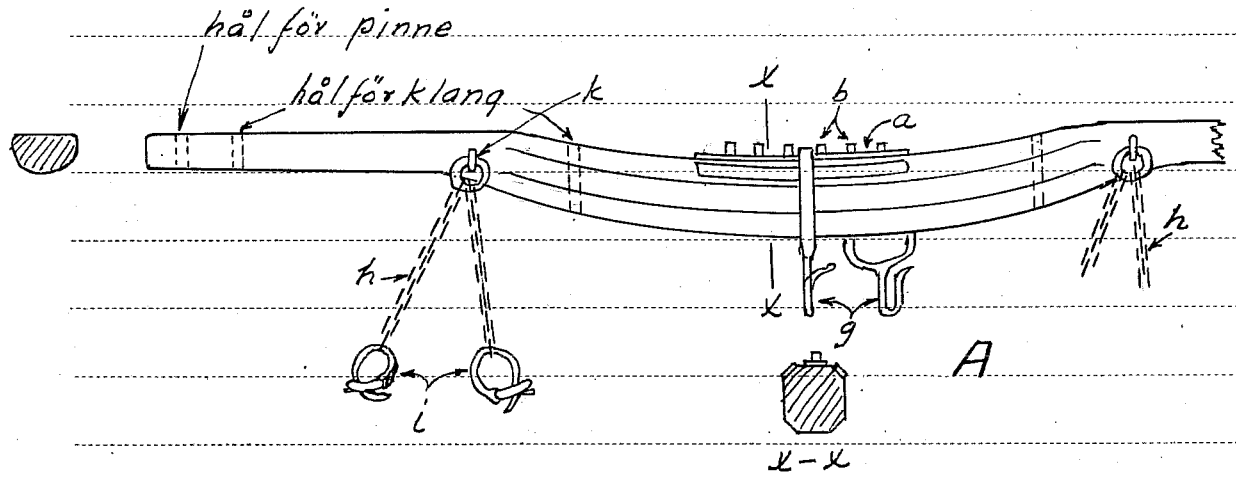
Uppteckningsår: 1941

Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Drag-ok fr. Hynnekulla (ek.karta Hundekulla) typ II, J.Rignell

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7748:5

Landskap: Bleking ..... Upptecknat av: Axel Hammelin

Härad: Medelsta ..... Adress: Brevl. 97, Ronneby

Socken: Ronneby ..... Berättat av: .....

Uppteckningsår: 1941 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Drag-ok fr. Hynnekulla (ek. karta Hundekulla), J. Rignell, typ II

Detta ok synes vara tillverkat med stor omsorg av slöjdare. Tvär-
snittet av mittpartiet är 8-kantigt med järnbeslag på de tre övre
sidorna. 6 st. knastar ca 2 cm höga x 1 x 1 cm i fyrkant. Klangar
saknades.

Kroken, av ägaraen kallad 'tistekrok', har en åt sidan utsvängd spets,
som ~~in~~ någon mån hindrar skakelringen att hoppa av. Horntyglarna äro
av smal vriden kätting med kringlor av sydda läderremmar försedda med
söljor.

Hålen för klangarna äro placerade på ett avst. av 45 cm. (omotiverat
långt). Vid okets ändar finnas hål för pinnar, som ersatte klangarna,
då stutarna ansågos nog stadiga att gå utan.

På ~~ennär~~ belägen gård i Hynnekulla finnes ett ok med liknande all-
männa utseende, inköpt fr. Kalleberga omkr. 1918. Hål för klang

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7748:6.

Landskap:

Blekinge

Upptecknat av:

Ael. Hammelin

Härad:

M. v. delst. ad.

Adress:

Brevl. 97, Ronneby

Socken:

Ronneby

Berättat av:

Uppteckningsår:

1941.

Född år

i

6

Drag-ok

saknas. Hål för pinne vid ändarna finnes. På mittpartiets översida sitter ett beslag med 8 st. knastar (av 'kogubben', ladugårdsskötaren kallade 'knystror'. Sidobeslagen sitta på de lodräta sidorna, ej på de sneda som på Rignells.

På ändarnas undersidor finnas rester av gummiduk (trol. från automobilslang).

Om oket och dess tillbehör.

Okets form varierar i olika delar av socknen, dock inte efter några bestämda regler. Typ I, Kalleberga och typ II, Hynnekulla finnas inom sammabby.

Typ I, i de flesta fall utan putor vid ändarna (endast påträffat på ett ställe i Kalleberga) synes vara vanligare där man kör med stutar eller kor. till detta anv. man 'tiste' i st.f. krok, som trol. till-

fr. Toing, östra hdl

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R

M. 7748:7

Landskap: *Blekinge* ..... Upptecknat av: *And. Hammelin*
 Härad: *Medelstads* ..... Adress: *Bjersl. 97, Ronneby.*
 Socken: *Ronneby* ..... Berättat av: .....
 Uppteckningsår: *1941.* ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Drag-ok

kommit samtidigt som man började lägga järnbeslag på oken.

"Tisten" el. "tistestroppen" bör hälst tagas ur en tjurhud; den skäres ut mitt på buken ca 3" ~~mm~~ bred (75 cm), 1½" på var sida om mittlinjen, som markeras av en 'ås' där håren stå mot varandra. Huden är tjockast och starkast på mitten och avtager utåt båda sidor. Längden varierar efter slaktdjurets storlek, tages fr främre delen av halsen ned till penis. Man låter håret, vanl kallat "luggen", sitta kvar och låter först hudremsan torka, varpå man uppmjukar den genom gnidning. Den sys sedan tillsammans till ett oändligt band med en utsträckt (dubbel längd) av ca 1½ aln (0;9 m).

Att 'sätta för' el. 'sätta före' med tiste tillgår så att man lägger stroppens ena ände som en ögla över skaklarnas framände; dess andra ände trädes upp bakom pinnen, vidare fram under oket och bakåt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7748:8.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Arvid Hammelin
 Härad: Medelstads Adress: Bred 97, Ronneby
 Socken: Ronneby Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Drag- ok

i den lämpliga skåran på okets översida och ned bakom pinnen. Den drages åt så hårt som möjligt, varpå änden lägges i en ögla över skaklarnas spetsar; skiss II B, bl. 4.

Tistens placering i den ena eller andra skåran bestämmes av djurens ev. olika styrka eller om det ena har öm manke varför man vill spara det. Äro djuren lika starka lägger man tisten i mitten. Är ett av djuren svagare lägges tisten en eller ett par skåror över på kamratens sida, då trycket minskas på den längre änden.

Försättning med tiste sparar djuren. Rörelsen mellan skaklar och ok blir ej så lång och stötarna vid igångsättning eller mothåll i utförsbacke blie j så häftiga som med krok. Försättningen med ring och krok är snabbare och enklare och så har hänsynen för djuren fått verka. Tisten anv. ännu både för större och mindre djur, oxar, stutar

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.º M. 7748:9.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Carl Hammelin
 Härad: Medelstads Adress: Opusl. 97 Ronneby
 Socken: Ronneby Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Drag-ok

och kör; det är emellertid förenat med mera besvär att anskaffa den då slaktarna ej ge sig tid att skära ut den. En tiste kan hålla 20 - 25 år.

Klangen. Under tiden för tämjningen av stutar och kanske även i fortsättningen använder man klang för att hindra djuren att vända sig under oket. Då inga linor (oxhinderlinor) eller skaklar finnas på yttersidorna, händer det att de försöka skaka av sig oket genom att vrida bakdelen utåt tills de stå i rätt vinkel mot skaklarna eller t.o.m. vända ett halft varv och stanna först när de stå med huvudet mot vagnen.

Klangen göres numera av järn, i allmänhet hel. Småbrukare i skogsbygden anv. dock ännu sådana av trä, ofta en björkvidja.

En meddelare fr. Boahaga, Edestad sn, omtalar klang av gran: en grov

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 7748:10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Nel. Hammarlin
 Härad: Medelstads Adress: Brevl. 97, Ronneby
 Socken: Ronneby Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Drag-ok

grangren skars ned till lämplig tjocklek så att en knapp lämnades
^{a/}kyr i en änden; grenen böjdes sedan i U-form och ett hål borrades i
 den smala änden. Man band samman ändarna i den önskade ställningen
 och lät grenen torka. Den kunde sedan trädas genom ett av hålen i o-
 ket tills den hängde på knappen; den andra änden fasthölls med en
 pinne genom hålet i densamma på okets översida.

I st.f. hel klang anv. man ibland bara ett par pinnar av trä eller
 järn löst nedhängande genom hålen i oket.

På kalleberga-oket, typ I, finnas fyra st. hål i var ände för klang
 I det första och tredje hänges klangen då man kör med en vagn med
 två i spetsig vinkel ställda axlar; i det andra och fjärde då man
 kör med t.ex. ett gammalt årder där framdelen är förlängd till en
 lång ~~XXXX~~ skakel eller använder dragkätting i st.f. skakel.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o 7748 ://.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Asel Hamnelin
Härad: Medelstads Adress: Byvat. 97, Ronneby
Socken: Ronneby Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Drag-ok

Horntyglar gjordes förr av barkat ålskinn (Fröjdadal, Ronneby sn) eller råhud, numera göras de av kättingar med läderöglor. Tyglarna löpa i ringar fästade med märlor^{k/} (vanl. lallade 'mornor'), på okets framsida. På somliga ok finnas två sådana i var ände på samma avstånd^{l/} som hålen för klangen. Tyglarna flyttas då samtidigt med klangen mot mitten eller ändarna.

'Kringlorna' eller 'baggarna' trädas över djurens horn och fasthållas av 'ydder' (se nedan) och tyglarnas längd avpassas så att oket ligger mot manken. Är tygeln för kort får djuret draga med hornen.

En annan anordning för horntyglar omtalas fr. Levalunda, Edestad sn. I st.f. ringar på framsidan hade man satt en trätrissa i ett avlångt horisontalt hål i oket. Den löpte på en i oket fastslagen vertikal järnaxel. Tyglarna voro av råhud.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7748:12.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Accl. Hamnelin
 Härad: Medelstadi Adress: Bred. 97, Ronneby.
 Socken: Ronneby Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Drag-ok

Att lägga oket på oxarna kallas 'att oka på'.

Oxtömmen kallas 'Ydd' och är gjord av medelgroft hamprep samt försedd med en 40 - 50 m/m ring i var ände och med ett 'lekande' på mitten, vilket hindrar att ydden trasslar sig.

'Ydda' betyder både 'att lägga ydden på oxarna och 'sätta för', d.v.s. göra klrt för körning. Ydden hålles så att ringen kommer bakom oxens inre öra och fasthålles där under det att ydden lägges omkring hornens bas i form av en 8 en eller flera gånger; härvid tillses att sista slaget lägges så att ydden kommer bakom inre örat intill ringen, genom vilken den trådes dubbel. Den ögla som då bildas lägges om örat så att den långa parten kommer på insidan. Vid dragning i den långa parten kniper öglan om örat och oxen går åt motsatt håll, d.v.s. oxen med ydden om höger öra går åt vänster och kamraten följer med

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7748:13.

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Axel Hammelin*
 Härad: *Medelstadi* Adress: *Bresl. 97, Ronneby*
 Socken: *Ronneby* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1941* Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Drag-ok

utan att påverkas av ydden. För att förkorta resp. förlänga ydden
 för körning med vagn eller plog el. harv e.d. lägger man den flera
 eller färre ggr om hornen.

Vid körningen sargas öronen i början ganska illa i shet av vårds-
 lösa körare, som t.o m. kunna slita av örat.

Skriv endast på denna sida!